

HUDOBNÁ TRIEDA IV

KLAVÍR

KLAVÍR
ČEMBALO
HARFA
SAXOFÓN

 pianoforte Klavier piano piano zongora

- je najrozšírenejší hudobný nástroj

Základné typy sú:

- horizontálny klavír – tzv. **krídlo**

- dĺžka od cca 135cm (krátke krídlo) – 282cm (veľké koncertné krídlo)
- šírka 142 – 158cm
- váha: 230 – 500kg
- struny natiiahnuté vodorovne

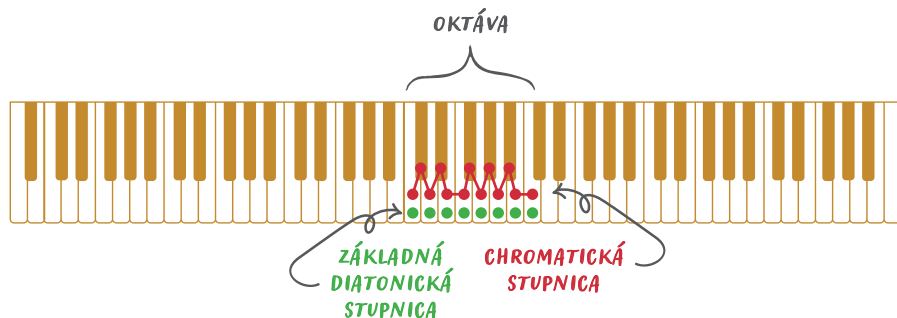

- vertikálny klavír – tzv. **pianino**

- výška: 100 – 125cm
- váha: cca 150kg
- šírka: cca 150cm
- hrúbka: cca 40 – 50cm
- struny natiiahnuté zvislo

- klavír vďačí za svoje označenie svojmu ovládaciemu prvku – klaviatúre, zloženej z klávesov, ktoré fungujú ako tlačidlá. Slovo kláves pochádza z latinského **clāvis**, ktoré v pôvodnom význame znamená kľúč (stlačenie klávesy je „kľúčom“ k zvuku)
- označenie „krídlo“, ktoré sa udomácnilo v niektorých jazykoch, vychádza z pôdorysu nástroja, ktorý pripomína krídlo
- klavirista hrá na klavíri všetkými prstami oboch rúk, ktorými ovláda až 88 klávesov, nohami ovláda pedále
- hudobník hraním na klaviatúre aktivuje technicky zložitý mechanizmus vo vnútri nástroja; zároveň so stlačením klávesy mechanizmus vymrští kladivko, ktoré úderom odspodu rozozvučí príslušné struny; zo strún sa vibrácia zvuku prenáša do skrine nástroja, ktorá funguje ako zosilňovač
- **výška tónu** závisí od dĺžky struny rozvibrovannej kladivkom
- **základný tónový rozsah** máva klavír zvyčajne podľa počtu strún – od A2 (kontra A) po c5, t.j. 7 a 1/4 oktávy
- **klaviatúru** tvorí súvislý rad **bielych klávesov** a pravidelne sa striedajúce skupiny dvoch a troch **čiernych klávesov**; jedna oktáva*, napr. od c po c1 obsahuje 8 bielych a 5 čiernych klávesov; v súčasnosti máva klavír 88 klávesov (52 bielych, 36 čiernych)

* **Oktáva** je pomenovanie vzdialenosti (intervalu) medzi prvým a ôsmym tónom diatonickej stupnice.

Diatonická stupnica obsahuje v rámci jednej oktávy 5 celých tónov a 2 poltóny. Pre ilustráciu: základnú diatonickú stupnicu na klavíri tvoria biele klávesy: od c1 po c2. **Chromatická stupnica** obsahuje v rámci jednej oktávy 12 poltónov, na klavíri zaznie postupným stlačením všetkých bielych a čiernych kláves.

VEDELI STE, ŽE...?

Rakúsky etnomuzikológ **Erich von Hornbostel** (1877 – 1935) a nemecký muzikológ **Curt Sachs** (1881 – 1959) vytvorili prehľadný systém, ktorý je dnes známy ako **Sachsova-Hornbostelova klasifikácia hudobných nástrojov**. Hudobné nástroje rozdeľuje do skupín podľa toho, **akým spôsobom sa na nich tvorí zvuk**.

Základné skupiny hudobných nástrojov podľa Sachsovej-Hornbostelovej klasifikácie sú tieto:

- **Idiofóny**, alebo tzv. samozvúčné nástroje. Tón vzniká vibrovaním celého nástroja alebo jeho súčastí. Patria sem takmer všetky bicie nástroje (okrem bubnov) – napr. triangel, činely, zvonkohra, gong a i.
- **Membranofóny**, alebo tzv. blanozvučné nástroje. Tón vzniká kmitaním membrány, ktorá býva vyrobená z kože alebo plastu. Patria sem najmä bubny, tamburíny, tympany a i.
- **Chordofóny**, alebo tzv. strunozvučné nástroje. Zvuk vzniká rozochvievaním struny alebo strún, ktoré sú napnuté medzi dvoma bodmi. Patria sem strunové nástroje a tiež niektoré klávesové nástroje – napr. klavír, čembalo, cimbal, husle, viola, violončelo, kontrabas, gitara a i.
- **Aerofóny**, tzv. vzduchozvučné nástroje. Zvuk vzniká kmitaním vzduchu vo vzduchovom valci. Patria sem napr. harmonika, trúbka, lesný roh, priečna flauta, hobo, klarinet, fagot a i.
- **Elektrofóny**, teda nástroje, v ktorých zvuk vzniká elektricky. Patria sem napr. elektrická gitara, syntetizátor a pod.

Podľa Sachsovej-Hornbostelovej klasifikácie je klavír chordofón; v symfonickom orchestri patrí do skupiny klávesových nástrojov, ale je aj vzdialený príbuzný sláčikových nástrojov, pretože má struny, no zároveň aj bicích nástrojov, pretože tón vzniká úderom kladivka o strunu.

- **počet strún** klavíra závisí od konkrétneho modelu, ale zvyčajne sa pohybuje okolo 230. V stredných a vysokých polohách má jeden kláves tri rovnako dlhé, rovnobežne napnuté struny. V nižších polohách sa počet strún znižuje z troch na dve, najnižšie tóny majú iba jednu strunu. Čím vyšší je tón, tým kratšie a tenšie sú struny. Je to dané prirodzenými princípmi, ktoré pred 2500 rokmi objavil grécky filozof **Pytagoras**.

V Hudobnej triede spoznáваме hudobné nástroje v symfonickom orchestri.

Symfonický orchester sa zrodil začiatkom 17. storočia v Európe.

V orchestri sú zvyčajne zastúpené tri veľké "množiny" nástrojov: sláčikové, dychové a bicie. V prvej množine sú nástroje, na ktorých sa hrá ťahom sláčika, v druhej dychom (fúkaním), v tretej úderom.

Pri bližšom pohľade zistíme, že orchester tvoria skupiny **sláčikových nástrojov** (patria do nej husle, viola, violončelo a kontrabas), **drevených dychových nástrojov** (flauta, hobojs, klarinet, fagot), **plechových dychových nástrojov** (lesný roh, trúbka, trombón, tuba) a **bicích nástrojov** (tympany, veľký bubon, malý bubon, xylofón, činely a ď.). V orchestri však môžeme príležitostne stretnúť aj rôzne **klávesové nástroje** (klavír, čembalo, organ), či **brnkacie nástroje** (gitara, lutna, mandolína).

Svet hudobných nástrojov je nesmierne pestrý a bohatý a zahŕňa stovky rôznych druhov nástrojov z celého sveta. Vedný odbor, ktorý sa zaoberá hudobnými nástrojmi (ich dejinami, vývojom, stavbou, akustickými vlastnosťami) sa nazýva **organológia**.

NAJZNÁMEJŠÍ VÝROBCOVIA KLAVÍROV

Medzi najvýznamnejších výrobcov kladivkových klavírov na konci 18. storočia a v 1. polovici 19. storočia patrili značky Graf, Walter, Stein a Broadwood.

V priebehu 19. storočia sa medzi úspešnými výrobcami etabloval **Sébastien Érard** (1752 – 1831) a **Ignaz Pleyel** (1757 – 1831) (jeho nástroje o.i. obľuboval F. Chopin), a z Nemecka pochádzajúci **Henry Steinway** (1797 – 1871), ktorého meno je dodnes synonymom špičkového moderného klavíra.

Dôležitými výrobcami sú Bösendorfer, Fazioli, Yamaha, Bechstein, spomedzi českých výrobcov Petrof a Förster.

Až do polovice 19. storočia sa klavíry rôznych výrobcov líšili veľkosťou, počtom strún a klávesov, i ďalšími konštrukčnými detailmi a zvukom. Rastúci záujem o klavír v 19. storočí vyústil do štandardizácie jeho stavebno-technických i zvukových parametrov.

Zaujímavosť:

V Bratislave od r. 1822 pôsobil výrobca klavírov Karl Schmidt, vyučený vo Viedni u Konrada Grafa. V jeho dome na Dunajskej ulici, neskôr na dnešnej Obchodnej ulici č. 2 s dielňou a koncertnou miestnosťou, boli opakovane hosťami Hummel, Liszt i Rubinstein. Najmä F. Liszt (1811-1886) hral rád na Schmidtových nástrojoch (na jednom z jeho klavírov odohral v Bratislave dva koncerty a podpísal sa doň).

AKÝ JE ROZDIEL MEDZI KRÍDLOM A PIANÍNOM?

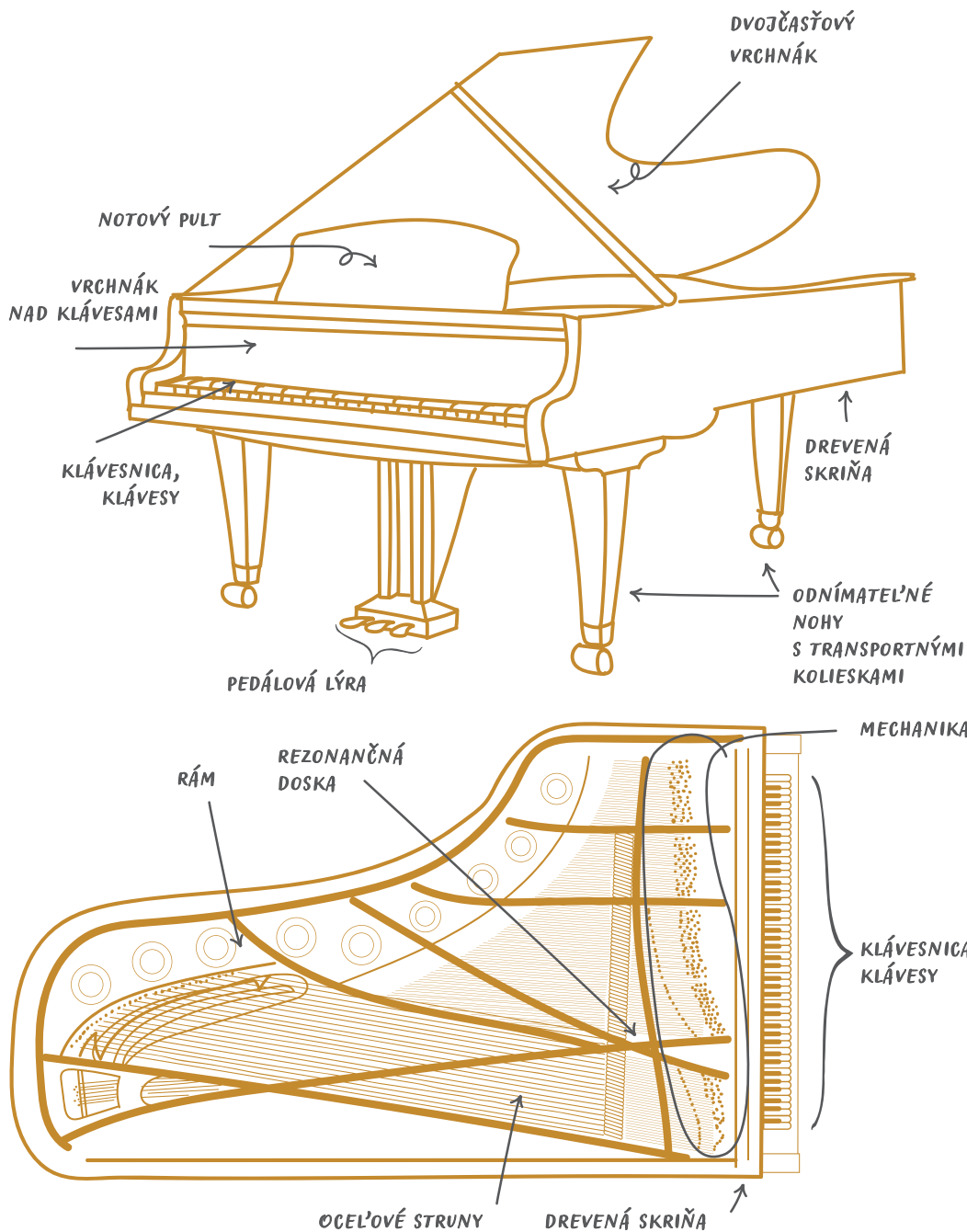
- vzhľad a veľkosť oboch nástrojov
- tónový rozsah, aj technické možnosti oboch nástrojov sú prakticky rovnaké, ale tón pianína nie je taký nosný a kvalitný, ako tón krídla, a to v dôsledku jeho menších rozmerov (t.j. menšieho rezonátora)
- pianíno nie je vhodné pre koncertné siene, jeho ľahšie umiestnenie, ľahšia preprava, i cena sú však jeho prednosťou pre použitie v menších priestoroch a bytoch

Z ČOHO SA VYRÁBA?

Súčasti klavíra sa vyrábajú z rôznych materiálov, napríklad:

- „skriňa“ sa vyrába zvyčajne z tvrdého dreva napr. javora alebo buku
- tenká a široká rezonančná doska, osadená do liatinového rámu, býva spravidla vyrobená zo smrekového dreva
- rám moderného klavíra sa vyrába z ocelevej liatiny, aby dokázal udržať veľmi silné napätie strún. Dosahuje hmotnosť 160 -180kg
- klávesy sa vyrábajú z dreva, obyčajne ľahkého a odolného, napr. z lípy, či smreku
- biele klávesy sa kedysi obkladali slonovinou, dnes sa používajú umelé hmoty
- čierne klávesy sa obkladajú ebenom
- kladivká sa vyrábajú z bukového dreva a sú potiahnuté plstou
- struny sú vyrobené z ocele. Struny pre basové tóny sú dlhšie a hrubšie, omotané mosadzným drôtikom

Z AKÝCH ČASTÍ SA SKLADÁ?

KRÍDLO

- drevená skriňa s dvoma vrchnákmi – je do nej vložený hrací aparát
- jeden vrchnák je nad klávesami a druhý – dvojčastový nad strunami klavíra, možno ho zdvihnúť do dvoch polôh
- notový pult
- klávesnica (klaviatúra, tastatúra)
- odnímateľné nohy
- transportné kolieska
- pedálová lýra pozostávajúca z 3 pedálov:
  - ľavý pedál – tzv. „piano pedál“ alebo „una corda pedál“
  - pravý pedál – tzv. „fortepedál“
  - prostredný pedál – tzv. „sostenuto pedál“ alebo „prolongement“ (čítaj prolonžman)
- rezonančná doska – duša celého nástroja
- rám – spolu s rezonančnou doskou znáša veľký tlak a ťah strún

Zaujímavosť: ťah strún veľkého koncertného krídla dosahuje napätie 18 000 až 20 000 kg! Konštrukcia rámu je celopancierová (ev. polopancierová) a každý model klavíra má svoje vlastné rozmery rámu.
- mechanika
- oceľové struny
- klávesy

Pozrite sa, ako v skutočnosti vyzerá mechanizmus klávesu, ktorý zvonku, na pohľad, vyzerá celkom jednoducho:

Pohľad na konštrukčné detaily klavíra prezrádza, že ide o nástroj s mimoriadne sofistikovanou, zložitou technikou a mechanikou. (NB klavír je zložený z približne 12 000 súčiastok!) Táto zabezpečuje, aby mal klavirista plnú kontrolu nad silou, farbou i dĺžkou tónu.

Stlačením klávesov hráč aktivuje kladivko udierajúce do struny a tlmiace dusítko. Na to, aby mohol klavirista ovládať dĺžku znenia jednotlivých tónov, je súčasťou mechanizmu nástroja systém ovládajúci dusítko, slúžiace na tlmenie zvuku. Každý kláves (t.j. každý tón, resp. jeho struny) má svoje vlastné dusítko.

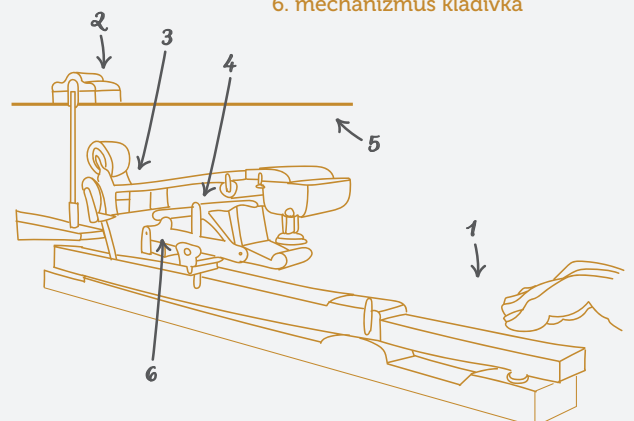
Ak nie je stlačený pravý pedál, každý kláves zároveň dvíha príslušné dusítko zo struny a aktivuje úder kladivka zospodu do struny; keď hráč zdvihne prst, kláves sa vracia do normálnej polohy, zároveň „spadne“ dusítko a stlmí strunu.

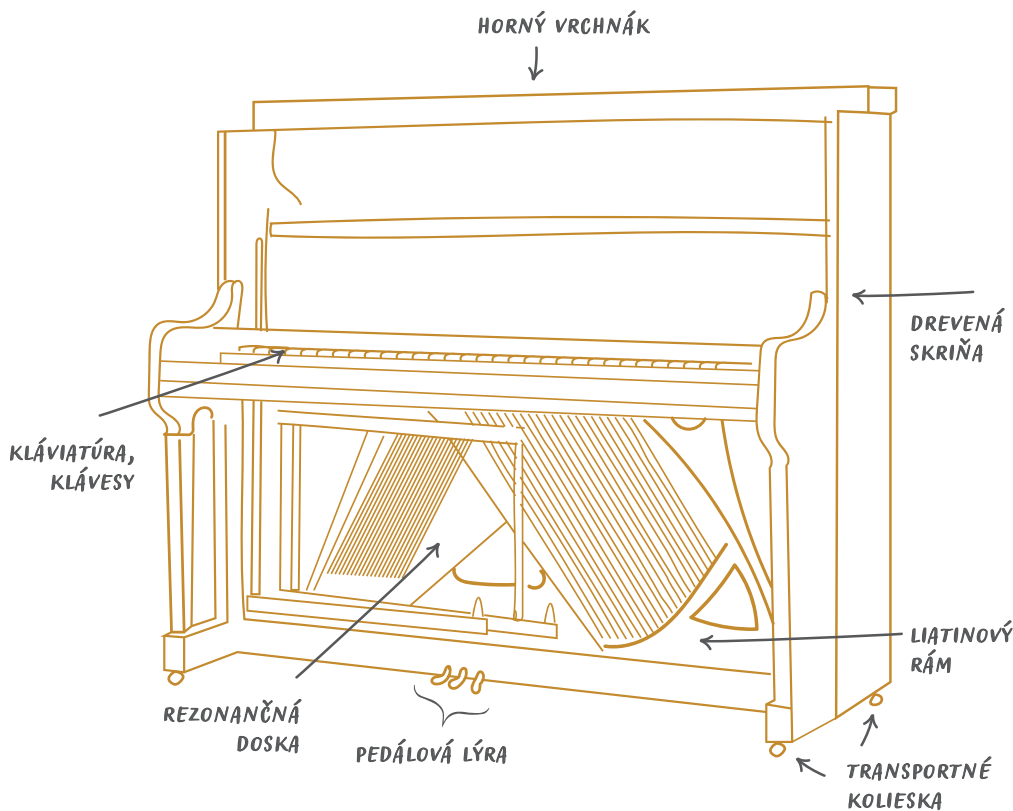
Konštruktéri klavíra museli vyriešiť aj návrat kladivka, po vymrštení a údere do struny, do základnej polohy tak, aby pri tom nevznikol nežiaduci (nehudobný) zvuk.

Okrem toho mechanizmus zabezpečuje aj hladký a okamžitý návrat klávesov do normálnej polohy, akonáhle klavirista zdvihne prst z klávesu. Tento tzv. **repetičný mechanizmus** je nevyhnutný na to, aby bolo možné v rýchlom slede opakovať (repetovať) ten istý tón (tento efektívny technický prostriedok vo svojej tvorbe často využíval napr. Franz Liszt).

[Ukážka, ako funguje mechanika klávesu](#)

1. kláves = dvojramenná páka
2. tlmiace dusítko
3. kladivko obalené plstou
4. chránič kladivka
5. struna
6. mechanizmus kladivka

PIANÍNO

- horný vrchnák
- drevená skriňa
- klaviatúra, klávesy
- rezonančná doska
- pedálová lýra pozostávajúca z 2 pedálov:
  - ľavý pedál – tzv. „piano pedál“ alebo „una corda pedál“
  - pravý pedál – tzv. „fortepedál“
  - niekedy má pianino aj 3. pedál – prostredný, ktorý sa nazýva „moderátor“ a má inú funkciu ako prostredný pedál na klavírnom krídle
- liatinový rám
- transportné kolieska

Z HISTÓRIE

- predchodca klavíra a všetkých strunových nástrojov sa nazýval **monochord** (mono = jeden, chord = struna). Nebol to hudobný nástroj, ale skôr prístroj, ktorý používali pytagorovci na matematické meranie a určovanie tónových výšok (intervalov). Vyzeral ako cca 90 cm dlhá drevená skrinka s ozvučnou doskou a s jedinou strunou, ktorá sa dala skrútkou napínať, rôzne výšky tónov sa získavali posúvaním kobyľky
- príbuzným nástrojom bolo aj **psaltérium** – starobylý brnkací nástroj s približne 10 strunami rôznych dĺžok, ktoré hudobník rozochvieval prstami alebo kovovými brkami
- koncom 14. storočia sa mechanizáciou monochordu a psaltéria zrodil **klavichord** – hudobný nástroj nazvaný podľa svojich hlavných častí: clavis = kláves a chord = struna. Jeho nevýhodou bol veľmi tichý zvuk
- súčasne s klavichordom existoval aj iný klávesnicový nástroj – **klavičembalo (čembalo)**, ktorého predchodcom bolo, podobne ako v prípade klavichordu, psaltérium

Nevýhodou týchto historických klávesových nástrojov boli hlavne veľmi obmedzené možnosti dynamiky.

- priamym predchodcom moderného klavíra je **kladivkový klavír** (nem. **Hammerklavier**, angl./tal. **fortepiano**) Jeho vznik je spojený s menom **Bartolomeo Cristofori** (1655 – 1731), ktorého ambíciou nebolo vytvoriť nový nástroj – jeho cieľom bolo umožniť diferencovanejšiu dynamiku (hranie piano a forte), neuskutočniteľnú na čembale. Prvý model s mechanikou, v ktorej po prvý raz rozozvučal strunu úder kladivka skonštruoval Cristofori okolo roku 1700. Jeho pôvodný názov – **gravicembalo col piano e forte** = čembalo so slabou a silnou hrou, vyzdvihlo v tom čase nové zvukové možnosti

K postupnému etablovaniu kladivkového klavíra prispeli aj nemeckí stavitelia klávesových nástrojov, predovšetkým **Gottfried Silbermann** (1683 – 1753). Ním postavený nástroj spoznal r. 1749 Johann Sebastian Bach, ktorému sa páčil jeho zvuk, možnosti ovládania nástroja a silu zvuku však považoval za nedostatočné.

2. polovica 18. storočia bola obdobím veľkého rozvoja kladivkového klavíra, na ktorom sa podieľali rôzni výrobcovia i hudobníci; v hudobnej praxi následne klavír postupne nahradil čembalo.

Na rýchly vývoj kladivkového klavíra v prvých desaťročiach 19. storočia mal veľký vplyv Ludwig van Beethoven (1770 – 1827).

Technickými vylepšeniami sa nástroj vyvinul koncom 19. storočia do dnešnej podoby. Konštrukčný vývoj klavíra reagoval na požiadavky skladateľov a hudobníkov, ktoré sa týkali najmä sily zvuku a rozsahu nástroja; v dôsledku toho sa menila mechanika, materiály, konštrukcia i veľkosť nástroja.

VYUŽITIE

Klavír je univerzálnym hudobným nástrojom. Využíva sa predovšetkým ako sólový nástroj, sólový nástroj so sprievodom orchestra, sólový nástroj na dvoch a viacerých klavíroch súčasne, ale aj ako doplnujúci orchestrálny nástroj – nie je však bežnou súčasťou orchestra.

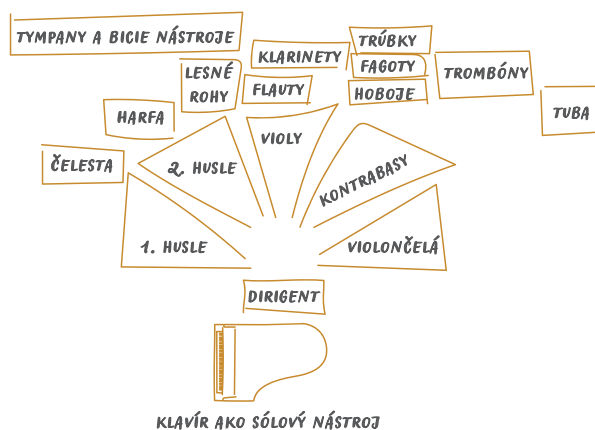
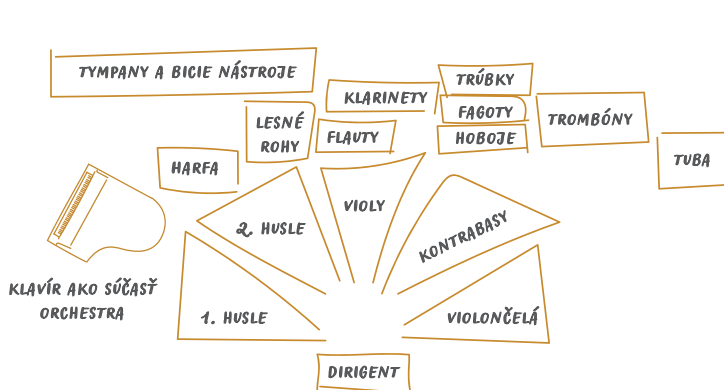
Zároveň je súčasťou rôznych komorných zoskupení – napr. klavírne trio (klavír, husle, violončelo), klavírne kvarteto (klavír, husle, viola, violončelo), klavírne kvinteto (v zložení napr. klavír, dvojica huslí, viola, violončelo, alebo klavír, hoboje, klarinet, fagot a lesný roh, a pod.), aj v kombinácii s ďalšími klavírmi v dielach pre štvorročný, šesťročný, či osemročný klavír; a nepostrádateľný je ako sprievod vokálnych a inštrumentálnych výkonov.

Pozrite si zaujímavú ukážku šesťročnej hry na klavíri: **Sergej Rachmaninov (1873 – 1943): Valčík pre šesť rúk**,

alebo aj ukážku, ako hrá na klavíri osem rúk naraz: **William Gillock (1917 – 1993): Champagne Toccata pre 2 klavíry a 8 rúk**.

Tónový rozsah klavíra obsahuje všetky hudobné tóny, preto sa na ňom dá hrať takmer všetko. Okrem vlastnej literatúry sa na ňom dajú v úpravách hrať celé orchestrálne partitúry, opery; dirigenti a zbornajstri potrebujú klavír pri štúdiu diel, učiteľia zas pri nácviku piesní.

Na klavíri sa dajú hrať najrýchlejšie pasáže, komplikované akordy, ale aj zložité polyfónie. Maďarský hudobný skladateľ Franz Liszt (1811 – 1886) ho označil ako „mikrokozmos a mikrodeus“ (malý svet a malý Boh).

KLAVÍR A PRÍBUZNÉ NÁSTROJE

Klavír je nástroj, ktorý jestvuje v rôznych rozmeroch a podobách, od menších domácich nástrojov (pianino, polovičné krídlo) až po veľké koncertné nástroje s dĺžkou dosahujúcou takmer tri metre.

Blížšími a vzdialenejšími príbuznými klavíra sú všetky **strunové nástroje** t.j. aj **sláčikové** a **brnkacie nástroje**, na ktorých tón vzniká chvením struny, podobne ako na klavíri (napr. harfa, gitary), i všetky klávesové nástroje (**čembalo**, **klávesový akordeón**, **organ**, **elektrické klávesové nástroje**, tzv. **keyboardy**).

ČEMBALO

KLADIVKOVÝ KLAVÍR
(HAMMERKLAVIER)

KLAVÍR

RÔZNE TECHNIKY HRY NA KLAVÍRI

- pri hre na klávesových nástrojoch používame všetky prsty oboch rúk
- pohyb prstov sa cíbí pri cvičení rôznych techník – jednou z najdôležitejších sú **stupnice**, alebo tzv. **pasážové behy**. Slúžia rovnako aj na tréningovanie súhry oboch rúk. Jordanka vo filme ukazuje napríklad:
- **chromatické pasáže** – hranie poltónových postupov, t. j. najbližších susedných tónov v rýchлом slede
- **terciové behy** – rýchle pasáže založené na terciových postupoch
- **akordickú hru** – hranie viacerých tónov súčasne
- **oktávovú hru** – rýchle pasáže založené na oktávových postupoch
- poznáme však aj napríklad tzv. **arpeggio** (čítaj arpedžo) – výraz pochádzajúci z taliančiny (arpeggiare (čítaj arpedžáre) = hrať na harfe). Označuje techniku, ktorou sa hrajú tóny v akorde nie súčasne, ale tón po tóne v rýchлом tempe, a to vzostupne alebo zostupne

- **artikulácia** je spôsob, akým sa tvoria jednotlivé tóny, t. j. pohyb, ktorý vykonajú prsty (spolu s prácou zápästia a predlaktia) pri stlačení klávesov. Základné dva spôsoby sú:
  - **staccato** (čítaj stakáto) – noty sú hrané krátko, ostro
  - **legato** – noty, ktoré sú v notovom zápise spojené oblúčikom, sú hrané viazane

Jordanka vo filme ukázala aj tzv. **non legato**, teda spôsob, pri ktorom sa noty nehrajú tak krátko ako v prípade staccata, ale ani viazane ako v prípade legata. Non legato vyžaduje hrať noty primerane dlho a oddelene.

Špeciálne efekty sa pri hre na klavíri dajú dosiahnuť aj troma pedálmi na tzv. **pedálovej lýre**

- **pravý pedál**, alebo tzv. **fortepedál** – pri jeho stlačení sú zdvihnuté všetky dusítka súčasne (t.j. nepadajú späť na struny) a v dôsledku toho tóny, ktoré klavirista zahrál, znejú ďalej aj po pustení klávesov. Vibrácie sa tak dodatočne prenášajú aj na netlmené struny iných tónov. Tým vzniká pri stlačení pravom pedáli na klavíri nielen plnší tón, ale aj špecifický efekt zlievania všetkých tónov
- **stredný pedál**, alebo tzv. **sostenuto pedál**, či **prolongement** (čítaj prolonzman) – pri jeho stlačení zostáva zdvihnuté dusítko iba prvého tónu, ktorý klavirista zahrál, takže znie ďalej aj po pustení príslušného klávesu. Ostatné tóny sú po pustení klávesov okamžite stlmené dusítkami
- **ľavý pedál**, alebo tzv. **una corda pedál** – umožňuje miernu stlmenie zvuku zvlášť vo vyšších polohách; „una corda“ znamená „jedna struna“ – pri stlačení pedála sa mechanika posunie doprava tak, aby kladivko pri údere zasiahlo iba jednu, alebo dve struny (vo vysokých polohách majú tóny tri rovnako dlhé, rovnobežne napnuté struny, v stredných polohách dve struny). Výsledkom je mierna zmena farby zvuku a trochu tichší tón. (V prípade pianina spôsobí ľavý pedál zmenšenie úderovej vzdialenosti kladiviek voči strunám a v dôsledku toho tichší tón)

Z REPERTOÁRU KLAVÍRA (VÝBER)

**NÁSTROJ BARTOLOMĚA
CRISTOFORIOHO** (1655 – 1731)

[pozrite tu](#)

DOMENICO SCARLATTI
(1685 – 1757)

[Sonata K. 9 \(na nástroji B. Cristoforih\)](#)

CARL PHILIPP EMANUEL BACH
(1714 – 1788)

[Koncert pre čembalo a kladivkový klavír
Es dur H 479](#)

JOSEPH HAYDN (1732 – 1809)

[Sonáta č. 47 g mol \(na dobovom
kladivkovom klavíri\)](#)

[Klavírne trio G dur č. 39, Hob. XV:25:](#)

[Finale. Rondo all'Ongarese, Presto](#)

JOHANN CHRISTIAN BACH
(1735 – 1782)

[Koncert pre kladivkový klavír Es dur
op. 13 č. 6](#)

**WOLFGANG AMADEUS
MOZART** (1756 – 1791)

[Fantázia c mol KV 475](#)

[Fantázia c mol KV 475 \(na dobovom
kladivkovom klavíri\)](#)

[Koncert pre klavír a orchester č. 20 d mol
KV 466 – 3. časť – Rondo. Allegro assai](#)

LUDWIG VAN BEETHOVEN
(1770 – 1827)

[Sonáta cis mol op. 27, č. 2 „Sonata quasi
una fantasia“](#)

[Koncert pre klavír a orchester č. 5 Es dur
op. 73](#)

[Koncert pre klavír a orchester č. 5 Es dur
op. 73 \(na dobovom kladivkovom klavíri\)](#)

**JOHANN NEPOMUK
HUMMEL** (1778 – 1837)

[Koncert pre klavír a orchester č. 2 a mol
op. 85](#)

[Koncert pre klavír, husle a orchester
G dur op. 17](#)

FRANZ SCHUBERT (1797 – 1828)

[Sonáta č. 19 c mol D. 958](#)

[Fantázia C dur Pútnik D 760](#)

FRÉDÉRIC CHOPIN
(1810 – 1849)

[Valčík op. 64 č. 1 „Minútový valčík“](#)

[Koncert pre klavír a orchester č. 1 e mol](#)

ROBERT SCHUMANN
(1810 – 1856)

[Träumerei \(Snenie\) č. 7 z cyklu Detské
scény op. 15](#)

[Koncert pre klavír a orchester a mol
op. 54 \(na dobových nástrojoch\)](#)

[Koncert pre klavír a orchester a mol
op. 54 \(na moderných nástrojoch\)](#)

FRANZ LISZT (1811 – 1886)

[Uhorská rapsódia č. 2](#)

[La campanella na tému N. Paganiniho](#)

[Koncert pre klavír a orchester č. 1 Es dur](#)

CLARA SCHUMANNOVÁ
(1819 – 1896)

[Scherzo c mol](#)

BEDŘICH SMETANA
(1824 – 1884)

[Sonáta pre dva klavíry a osem rúk](#)

JOHANNES BRAHMS
(1833 – 1897)

[Koncert pre klavír a orchester č. 1 d mol](#)

[Uhorský tanec č. 5 \(klavírne duo\)](#)

CAMILLE SAINT – SAËNS
(1835 – 1921)

[Koncert pre klavír a orchester č. 2 g mol](#)

[Karneval zvierat](#)

**MODEST PETROVIČ
MUSORSKIJ** (1839 – 1881)

[Obrázky z výstavy](#)

PIOTR ILJIČ ČAJKOVSKIJ
(1840 – 1893)

[Koncert pre klavír a orchester č. 1 b mol
op. 23](#)

[Koncert pre klavír a orchester č. 2 G dur
op. 44](#)

EDVARD HAGERUP GRIEG
(1843 – 1907)

[Z cyklu Lyrické kusy op. 65 – č. 6](#)

[Koncert pre klavír a orchester a mol op. 16](#)

MORITZ MOSZKOWSKI
(1854 – 1925)

[Etincelles \(Iskričky\)](#)

LEOŠ JANÁČEK (1854 – 1928)

[Po zarostlém chodníčku – č. 1 Naše večery](#)

CLAUDE DEBUSSY (1862 – 1918)

[Clair de lune \(Svit luny\)](#)

[Arabeska č. 1](#)

**ALEXANDER NIKOLAJEVIČ
SKRIABIN** (1872 – 1915)

[Etuda op. 8. č. 12](#)

SERGEJ RACHMANINOV
(1873 – 1943)

[Koncert pre klavír a orchester č. 2 c mol
op. 18](#)

[Rapsódia na Paganiniho tému op. 43](#)

ARNOLD SCHÖNBERG
(1874 – 1951)

[Koncert pre klavír a orchester op. 42](#)

MAURICE RAVEL (1875 – 1937)

[Koncert pre klavír a orchester G dur](#)

[Klavírny koncert D dur pre ľavú ruku](#)

MANUEL DE FALLA (1876 – 1946)

[Noci v španielskych záhradách](#)

ERNŐ DOHNÁNYI (1877 – 1960)

[Variácie na detskú tému pre klavír
a orchester op. 25](#)

[Klavírne kvinteto c mol op. 1](#)

IGOR STRAVINSKIJ (1882 – 1971)

[Svätenie jari \(verzia pre dva klavíry\)](#)

OTTORINO RESPIGHI
(1879 – 1936)

[Rímske pínie \(klavírne duo\)](#)

BÉLA BARTÓK (1881 – 1945)

[Allegro barbaro](#)

[Koncert pre klavír a orchester č. 3 E dur](#)

BOHUSLAV MARTINŮ
(1890 – 1959)

[Koncert pre dva klavíry a orchester](#)

SERGEJ PROKOFIEV
(1891 – 1953)

[Koncert pre klavír a orchester č. 3 C dur op. 26](#)

GEORGE GERSHWIN
(1898 – 1937)

[Rapsódia v modrom](#)

DMITRIJ ŠOSTAKOVIČ
(1906 – 1975)

[Koncert pre klavír a orchester č. 2 F dur op. 102](#)

[Prelúdiá a fúgy](#)

ALEXANDER MOYZES
(1906 – 1984)

[Sonáta op. 2](#)

OLIVIER MESSIAEN
(1908 – 1992)

[Exotické vtáky pre klavír a orchester \(úryvok\)](#)

EUGEN SUCHOŇ (1908 – 1993)

[Sonata rustica](#)

ILJA ZELJENKA (1932 – 2007)

[Hry pre Jordanku pre klavír a štyri bongá](#)

SLÁVNI KLAVIRISTI – SKLADATELIA:

Wolfgang Amadeus Mozart (1756 – 1791)

Ludwig van Beethoven (1770 – 1827)

Frédéric Chopin (1810 – 1849)

Franz Liszt (1811 – 1886)

Clara Schumannová (1819 – 1896)

Johannes Brahms (1833 – 1897)

Sergej Rachmaninov (1873 – 1943)

Ernő Dohnányi (1877 – 1960)

Béla Bartók (1881 – 1945)

Karol Szymanowski (1882 – 1937)

Leonard Bernstein (1918 – 1990)

a i.

SLÁVNI KLAVIRISTI A KLAVIRISTKY:

Arthur Rubinstein (1887 – 1982)

Genrich Nejgauz (1888 – 1964)

Myra Hess (1890 – 1965)

Marija Veniaminovna Judinová
(1899 – 1970)

Claudio Arrau (1903 – 1991)

Vladimir Horowitz (1903 – 1989)

Rudolf Firkušný (1912 – 1994)

Annie Fischer (1914 – 1995)

Sviatoslav Richter (1915 – 1997)

Emil Gilels (1916 – 1985)

Arturo Benedetti Michelangeli
(1920 – 1995)

Géza Anda (1921 – 1976)

Jan Panenka (1922 – 1999)

Alicia de Larrocha (1923 – 2009)

Menahem Pressler (1923- 2023)

Julius Katchen (1926 – 1969)

Leon Fleisher (1928 – 2020)

Ivan Moravec (1930 – 2015)

Alfred Brendel (1931)

Glenn Gould (1932 – 1982)

Van Cliburn (1934 – 2013)

Malcolm Bilson (1935)

Vladimir Ashkenazy (1937)

Martha Argerich (1941)

Daniel Barenboim (1942)

Maurizio Pollini (1942)

Maria João Pires (1944)

Nelson Freire (1944 – 2021)

Elisabeth Leonskaja (1945)

Rudolf Buchbinder (1946)

Marian Lapšanský (1947)

Murray Perahia (1947)

Mitsuko Uchida (1948)

Emanuel Ax (1949)

Grigorij Sokolov (1950)

Zoltán Kocsis (1952 – 2016)

András Schiff (1953)

Ronald Brautigam (1954)

Krystian Zimerman (1956)

Stephen Hough (1961)

Jean-Yves Thibaudet (1961)

Piotr Anderszewski (1969)

Hélène Grimaud (1969)

Fazil Say (1970)

Leif Ove Andsnes (1970)

Evgeny Kissin (1971)

Lang Lang (1982)

Boris Giltburg (1984)

Igor Levit (1987)

Yuja Wang (1987)

Khatia Buniatishvili (1987)

Beatrice Rana (1993)

... a ani tento dlhý zoznam zďaleka nie je úplný, spoznávanie ďalších zaujímavých klaviristov a klaviristiek sa môže stať predmetom vášho ďalšieho záujmu...

OTÁZKY

1. Aké základné typy klavíra poznáme?
2. Do akej nástrojovej skupiny patrí klavír podľa Sachsovej – Hornbostelovej klasifikácie a aké sú jeho príbuzné nástroje?
3. Koľko pedálov tvorí tzv. pedálovú lýru, ako sa volajú a na čo slúžia?
4. Z koľkých súčiastok približne je zostrojený klavír?
5. Z koľkých klávesov pozostáva klaviatúra, z čoho sa vyrábajú a čím sa odlišujú?
6. Spomenieš si, ako sa volali niektoré historické formy predchodcov klavíra?
7. **PRÉMIOVÁ ÚLOHA:** Skús si postupne vypočúť všetky diela, alebo aspoň sa do všetkých na chvíľu započúvaj, a zostaň niekoľko minút pri tom diele, ktoré ťa najviac zaujme. Zostav rebríček tvojich TOP 3 skladieb alebo skladateľov. Ktoré dielo pre klavír sa ti páči najviac a čím ťa oslovilo?